

Lausunto

07.08.2024

Asia: VN/12900/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan näkemykset sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Olemme samaa mieltä tarpeesta vastata sote-henkilöstön vajeeseen, mutta emme kannata esitystä emmekä pidä sitä toimivana tapana vastata tarpeeseen.

Kannatamme sitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden mahdollisuutta keskittyä omaa osaamista vastaavaan työhön vahvistetaan. Samoin kannatamme henkilöstön työnjaon selkeyttämistä ja kelpoisuusehtojen tarkastelua. Nyt tarkastelussa oleva esitys ei tue näitä tavoitteita.

Kyseenalaistamme esitetyn kahden miljoonan säästön emmekä näe, että sitä olisi mahdollista saavuttaa esitetyllä tavalla.

Lausunnonantajan näkemykset sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Emme kannata esitettyä muutosta. Ymmärrämme henkilöstöpulan tarpeen sen taustalla ja näemme että esitettyjen muutosten kautta on mahdollista saada lyhyellä tähtämellä lisää työntekijöitä, mutta emme pidä kestäväenä turvata henkilöstön saatavuutta lisäämällä sijaisten käyttöä ja laajentamalla näiden rekrytointipoolia. Kuten esityksessäkin on todettu, asiakasturvallisuus voi pahimmillaan vaarantua, jos tehtäviä ei ole hoitamassa tarpeeksi ammattitaitoinen työntekijä tai jos työntekijöiden vaihtuvuus on liian suuri. Esityksen mahdollistamalla sijaisilla ei esimerkiksi olisi välttämättä käytännön harjoittelua tai sosiaali oikeuden opintoja suoritettuina. Henkilöstöpulaan tulisi ensisijaisesti vaikuttaa parantamalla sosiaalityöntekijöiden työolosuhteita ja sekä lisäämällä kouluttautumismahdollisuuksia varsinkin sosionomikoulutuksen suorittaneille.

Esityksellä on mahdollisesti sekä hyviä että huonoja vaikutuksia vakituisten sosiaalityöntekijöiden työolosuhteisiin. Sijaisten parempi saatavuus voi mahdollistaa työkuorman jakamisen ja sitä kautta vähentää vakituisten sosiaalityöntekijöiden työkuormaa. Toisaalta sijaisten nykyistä laajempi käyttö ja nykyistä vajavaisempi tai moninaisempi koulutus johtaisi kasvavaan tarpeeseen ohjata, tukea ja

perehdyttää sijaisia. Ehdotettu muutos sisältää lisäksi laillistetulle sosiaalityöntekijälle asetetun veloitteen johtaa ja valvoa sijaispätevän työntekijän työtä, mikä ennestään kuormittaa vakituista henkilöstöä ja vähentää työn houkuttavuutta. Muutos heikentäisikin pysyvien työntekijöiden työssä jaksamista ja haittaisi sitä, että he voisivat keskittyä omaan työhönsä. Tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimiva ei myöskään voi tehdä kaikkia sosiaalihuollon palveluissa tehtäviä päätöksiä, mikä myös lisää vakituisten sosiaalityöntekijöiden kuormaa. Esitys voi siis heikentää alan veto- ja pitovoimaa pidemmällä aikavälillä.

Esityksessä arvioitu, ja vahvasti sen pääasiallisena taustasyynä oleva, kahden miljoonan euron säästö on heikosti perusteltu ja vastoin esityksen omaa tavoitetta palveluiden turvaamisesta. Esityksessä todetaan, että säästö pohjautuisi pitkälti mahdollisuuteen hoitaa sijaisien avulla tilanteita, joissa on aiemmin tarvinnut maksaa ylittöistä tai muista poikkeusjärjestelyistä ja toisaalta siihen, että sijaisille voisi maksaa alemmaa palkkaa kuin vakituisille työntekijöille. Kumpikaan näistä ei ole kovin hyvin auki laskettu ja kuten esityksessä todetaan, riippuvat kustannussäästöt hyvinvointialueiden ja Helsingin toimista. On ensinnäkin hyvin kyseenalaista, voidaanko ja millaisella aikataululla sijaisten palkkatasoa laskea. Lisäksi eri hyvinvointialueiden mahdollisuus käyttää uusia sijaisia on hyvin vaihteleva. Rahat leikattaisiin joka tapauksessa, vaikka säästäjä ei olisi mahdollista tehdä. Tämä olisi käytännössä heikennys sosiaalityöhön ja sosiaalityön työolosuhteisiin, vaikka nimellisesti esityksellä pyrittäisiinkin parantamaan tilannetta. Kahden miljoonan euron vähennys rahoitukseen lähtee siitä oletuksesta, että jatkossakin sijaisia olisi yhtä paljon kuin nyt, eli olisi paljon työntekijöitä joille olisi alemman pätevyyden takia mahdollista maksaa alemmaa palkkaa. Tämä ei voi olla sosiaalihuollon kehittämisen lähtökohta tai tavoite.

Lausunnonantajan näkemykset voimaantulosta

Pidämme tarkoituksenmukaisena että sosiaalityön kelpoisuusehtoja tarkasteltaisiin osana käynnissä olevaa ammattihenkilölainsäädännön kokonaisuudistusta.

Onko lakiehdotuksen olennaisia vaikutuksia arvioitu riittävästi? Mitä muita olennaisia vaikutuksia lakiehdotuksella voidaan arvioida olevan?

Jos sijaisena voi toimia yhä useampi ja mahdollisesti yhä pidempään, voi se heikentää insentiiviä opiskella sosiaalityöntekijän opinnot loppuun. Esitys voi siis vähentää valmistuneiden sosiaalityöntekijöiden tarjontaa.

Esityksessä tulisi selkeämmin kuvata, mitä tarkoitetaan ”sosiaalityöntekijän harjoittelua korvaavalla riittäväällä käytännön kokemuksella ja ammattitaidolla” ja antaa esimerkkejä siitä, mitä voidaan pitää riittävänä käytännön kokemuksena. Voiko esimerkiksi sosiaaliohjaajan työkokemus korvaa sosiaalityön käytännön harjoittelun? Ilman selkeytystä kirjaus voi johtaa helposti tulkintaeroihin eri alueille sen suhteen, mikä työkokemus katsotaan riittäväksi.

Muita yleisiä huomioita lakiehdotuksesta?

-

Heikura Rita

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry - Matti Tujula, koulutuspoliittinen
asiantuntija